

Interventie

Training Sport en Gedrag I

Erkenning

Erkend door deelcommissie Justitiële interventies

Datum: 24 juni 2020

Oordeel: Goed onderbouwd

De referentie naar dit document is: de Vries (30 oktober 2019).

Justitieinterventies.nl: beschrijving Training Sport en Gedrag I. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut, Movisie en Trimbos instituut. Gedownload van www.justitieinterventies.nl.

Inhoud

Inhoud	3
Samenvatting	4
Doelgroep.....	4
Doel.....	4
Aanpak.....	4
Materiaal.....	4
Onderbouwing	4
Onderzoek	5
1. Uitgebreide beschrijving.....	6
1.1 Doelgroep.....	6
1.2 Doel.....	7
1.3 Aanpak.....	8
2. Uitvoering	11
3. Onderbouwing.....	13
4. Onderzoek.....	18
4.1 Onderzoek naar de uitvoering.....	18
4.2 Onderzoek naar de behaalde effecten.....	20
4.3 Praktijkvoorbeeld.....	20
5. Samenvatting Werkzame elementen	21
Inhoudelijke elementen.....	21
Praktische elementen.....	21
6. Aangehaalde literatuur	22

Samenvatting

De training Sport en Gedrag I is bedoeld voor jongeren van 12 tot en met 18 jaar die licht agressief gedrag hebben vertoond op of rond het voetbalveld. De training heeft tot doel het voorkomen van herhaling van het gedrag en voorkomen van de ontwikkeling van ernstigere vormen van agressief gedrag door bewustwording van het gedrag en de gevolgen daarvan, en het verkrijgen van inzicht in positieve gedragsalternatieven. Het betreft een individuele aanpak van maximaal 6 uur gedurende twee maanden waarin de jongere twee gesprekken met de Halt-medewerker heeft, opdrachten maakt en excuus aanbiedt aan het slachtoffer.

Doelgroep

C-, B- en A-junioren die door de tuchtcommissie van de KNVB uitgesloten zijn van 5 tot 10 wedstrijden. Over het algemeen zijn dat jongeren van 12 tot en met 18 jaar. Deze jongeren vertonen grensoverschrijdend gedrag, waarbij sprake is van lichte vormen van verbale of fysieke agressie gericht op eigen teamleden, tegenspelers, scheidsrechters, trainers en/of omstanders.

Doel

De training Sport en Gedrag I heeft tot doel het voorkomen van de herhaling van licht agressief gedrag en het voorkomen van ontwikkeling van ernstigere vormen van agressief gedrag (verbaal en fysiek), op en rond het voetbalveld door bewustwording van het gedrag en de gevolgen daarvan, en het verkrijgen van inzicht in positieve gedragsalternatieven.

Aanpak

De training Sport en Gedrag I bestaat uit twee individuele bijeenkomsten, gericht op reconstructie van het incident, reflectie op cognities en gevolgen van eigen gedrag, oriëntatie op pro sociaal gedrag en herstel. Bestaande uit o.a.:

- excuus aanbieden (oefenen en vervolgens *face-to-face* aanbieden aan slachtoffer);
- vervolgo opdracht(en);
- evaluatie en balans opmaken.

Materiaal

Voor de uitvoering van de training Sport en Gedrag I zijn twee handleidingen (theorie- en praktijkhandleiding) beschikbaar.

Daarnaast zijn er verschillende vervolgo opdrachten, formats en een infographic beschikbaar. Alle materialen zijn beschikbaar voor Halt-medewerkers via intranet.

Onderbouwing

De training Sport en Gedrag I is ontwikkeld, omdat jongeren die een overtreding op het voetbalveld hebben gepleegd eerder alleen geschorst werden. Wanneer jongeren alleen geschorst worden, reflecteren zij niet, zetten ze hun gedrag niet recht en krijgen ze geen gedragsalternatieven aangereikt. De training voorziet in bovengenoemde punten teneinde de kans op herhaling en verergering van het probleemgedrag te verminderen.

De training bestaat uit de volgende componenten:

1. Reconstructie van gedrag, oriëntatie en reflectie op pro sociaal en sportief gedrag.

Door gesprekken, leeropdrachten en een zelftest krijgt de jongere meer inzicht in (on)sportief gedrag, in het algemeen en dat van hemzelf in het bijzonder, oorzaak-gevolgrelaties bij agressie, zijn eigen aandeel daarin en zijn eigen bijdrage om tot een oplossing te komen.

2. Perspectief nemen en excuus aanbieden.

De jongere wordt in het contact met het slachtoffer geconfronteerd met de gevolgen van zijn gedrag. Door het persoonlijke contact kan de jongere zich minder distantiëren van de gevolgen van zijn daad.

Onderzoek

In 2015 heeft een evaluatie naar de training Sport en Gedrag I plaatsgevonden (Duijvestijn & Scherders, 2015). De belangrijkste conclusie was dat de jongeren die zelf kozen voor deelname aan de training al schuldbeuster waren, over enige mate van zelfinzicht beschikten en meer accepterend waren ten opzichte van hun straf.

In 2017 heeft een evaluatie plaatsgevonden naar de training Sport en Gedrag I en II (Duijvestijn & Deelen, 2017). De belangrijkste conclusies uit deze evaluatie zijn dat deelnemers en uitvoerders tevreden zijn over training I. En dat het leveren van maatwerk, het leren verantwoordelijkheid te nemen voor de gevolgen van het gedrag en het persoonlijke contact met de Halt-medewerker de belangrijkste werkzame factoren zijn.

1. Uitgebreide beschrijving

1.1 Doelgroep

Uiteindelijke doelgroep

De interventie is gericht op C-, B- en A-junioren die door de tuchtcommissie van de KNVB een uitsluiting van minimaal 5 tot maximaal 10 wedstrijden hebben gekregen. Over het algemeen zijn dat jongeren van 12 tot en met 18 jaar. Deze jongeren vertonen grensoverschrijdend gedrag van geringe ernst, oftewel eenvoudige overtredingen, op en of rond het voetbalveld. Daarbij is sprake van lichte vormen van verbale of fysieke agressie gericht op eigen teamleden, tegenspelers, scheidsrechters, trainers en/of omstanders.

De KNVB hanteert de volgende definitie van eenvoudige overtredingen (KNVB, 2017), vallend onder lichte vormen van direct en indirect agressief gedrag:

- gewelddadige handeling jegens een individu (bijv. vasthouden, duwen, natrappen of binnen een spelsituatie slaan);
- belediging van een individu (eenvoudig woord of gebaar, grof taalgebruik of discrimineren);
- bedreiging van een individu (enkele verbale intimidatie);
- spuwen naar een individu, voor, gedurende, dan wel na de wedstrijd.

Intermediaire doelgroep

Er zijn geen intermediaire doelgroepen.

Selectie van doelgroepen

Op basis van de Handleiding Tuchtzaken Amateurvoetbal (KNVB, 2017) kan de aanklager van de KNVB de jongere per brief doorverwijzen naar de training Sport en Gedrag I. Wanneer de jongere voor de training kiest, laat hij dit schriftelijk weten aan de aanklager van de KNVB. Vervolgens stuurt de aanklager een ingevuld formulier naar Halt en neemt de Halt-medewerker zo snel als mogelijk, maar in ieder geval binnen een week na ontvangst, contact op met de jongere om een eerste afspraak te maken.

Wanneer de jongere de training accepteert, worden 4 wedstrijden uitsluiting in een voorwaardelijke straf omgezet.

Wanneer de training niet goed wordt uitgevoerd, krijgt de speler volledige uitsluiting (de jongere mag niet deelnemen aan het aantal door de tuchtcommissie opgelegde wedstrijden).

Indicatiecriteria

Er dient sprake te zijn van grensoverschrijdend gedrag richting een individu. Verder zijn de criteria beschreven in de Handleiding Tuchtzaken Amateurvoetbal (KNVB, 2017). Het gaat dan om de volgende criteria:

- de jongere heeft een leeftijd van 12 tot en met 18 jaar;
- het gaat om eenvoudige overtredingen;
- het gaat om licht direct of indirect agressief gedrag: fysiek geweld, spuwen, beledigen en bedreigen;
- de jongere neemt op vrijwillige basis deel aan de training;
- ouders stemmen in met deelname van hun kind (tot 16 jaar) aan de training.

Contra-indicaties

- De jongere heeft een (licht) verstandelijke beperking; de Halt-medewerker kan hiervoor de SCIL 14-17 afnemen¹. De SCIL wordt afgenomen wanneer een jongere op schoolniveau vmbo-tl of lager zit.
- De jongere heeft verslavingsproblemen. De Halt-medewerker kan met behulp van de Richtlijn Middelengebruik Jeugdhulp en Jeugdbescherming vaststellen of gebruik zorgelijk genoeg is om de jongere uit te sluiten van de training.
- Reden van schorsing is gebruik van buitensporig fysiek en verbaal geweld jegens een individu of meerdere individuen (ernstige bedreiging, eenmaal of meermalen slaan en schoppen, slachtoffer is weerloos).
- Het agressieve gedrag van de jongere hangt samen met de opvoedvaardigheden van de ouder(s). De Halt-medewerker schat dit in tijdens het eerste gesprek waarbij de ouder(s) aanwezig zijn op basis van hoe de ouders het incident beoordelen en op basis van afname van het verkorte Halt-signaleringsinstrument (problematisch opvoedgedrag c.q. jongere houdt zich niet aan de afspraken).
- De jongere beheerst de Nederlandse taal onvoldoende om de opdrachten zelfstandig te kunnen maken. De Halt-medewerker schat dit in tijdens het telefonisch voorgesprek op basis van in hoeverre de jongere de medewerker verstaat en begrijpt.

Indien de jongere voldoet aan één of meer van bovengenoemde contra-indicaties dan wordt de zaak niet in behandeling genomen. Terugmelding vindt eveneens plaats wanneer op basis van het verkorte signaleringsinstrument veel dynamische risicofactoren op meerdere leefdomeinen en/of veel psychosociale problemen (stemmingsproblemen) worden geconstateerd. In deze gevallen stuurt de Halt-medewerker de zaak terug naar de verwijzer met een toelichting waarom de training niet haalbaar of niet geschikt is. Indien geïndiceerd, verwijst de Halt-medewerker door naar een gecertificeerde instelling voor jeugdbescherming en/of een andere (gespecialiseerde) zorg (gedragstherapie en/of gezinstherapie).

Betrokkenheid doelgroep

In het kader van een eerste pilot en procesevaluatie (Duivestijn & Scherders, 2015) zijn vijf jongeren, incl. de ouders, trainers en Halt-medewerkers, die de training hebben doorlopen ondervraagd op hun ervaringen. De jongeren gaven een positieve waardering van de training zonder verdere concrete verbeterpunten. Uit het latere evaluatieonderzoek van DSP groep (Duivestijn & Deelen, 2017) blijkt dat driekwart van de jongeren (op basis van vragenlijst afgenomen bij 87 jongeren) aangeeft iets geleerd te hebben van de training. Volgens de jongeren is de training voor zowel de voetbalcontext als daarbuiten leerzaam geweest. Ten aanzien van de opdrachten werd door oudere jongeren geconstateerd dat de opdrachten niet altijd goed aansluiten op hun belevingswereld en minder raakvlak hebben met het incident (reden van schorsing). Naar aanleiding van dit verbeterpunt is besloten om meer maatwerk te leveren en per opdracht twee niveaus (voor jongeren van 12 t/m 15 jaar en 16 t/m 18 jaar) aan te bieden. Ook is een nieuwe vervolgo opdracht ontwikkeld, die meer gerelateerd is aan agressieproblemen in de sportcontext (leeropdracht Sport en Gedrag).

1.2 Doel

Hoofddoel

Het primaire doel van de training Sport en Gedrag I is om jongeren die lichte vormen van agressief gedrag op en rond het voetbalveld hebben vertoond, inzicht te laten krijgen in de gevolgen van hun gedrag en in gedragsalternatieven voor prosociaal gedrag, om zo te voorkomen dat herhaling en/of verergering van dit gedrag plaatsvindt.

Subdoelen

Om het hoofddoel te kunnen bereiken, wordt er gewerkt met twee subdoelen. Tijdens het laatste gesprek evalueert de Halt-medewerker samen met de jongere het gehele traject.

Subdoel 1: Jongere heeft kennis en inzicht in sportief en onsportief gedrag (prosociaal gedrag), dit uit zich in:

- de jongere weet wat sportief en onsportief gedrag in het voetbal en daarbuiten is;

¹ Bij een jongere in de leeftijd van 14 of 15 jaar geldt een score van 16 of lager als vermoedelijk functionerend op LVB-niveau (of lager). Bij een jongere in de leeftijd van 16 of 17 jaar geldt dit voor een score van 18 of lager.

- de jongere kent de regels en afspraken die bij sportief gedrag horen;
- de jongere heeft inzicht in zijn eigen sportieve en minder sportieve gedrag;
- de jongere kent de meerwaarde van sportief gedrag en gedragsalternatieven om sportief gedrag te bevorderen.

Subdoel 2: Jongere is zich bewust van het belang van excuus en kan op adequate² wijze excuus aanbieden aan het slachtoffer.

- de jongere neemt verantwoordelijkheid voor zijn gedrag;
- de jongere heeft inzicht in de gevolgen van zijn gedrag voor het slachtoffer;
- de jongere is in staat om zijn fout te herstellen.

1.3 Aanpak

Opzet van de interventie

De globale opzet van de training Sport en Gedrag I ziet er als volgt uit:

Fase	Tijd voor jongere	Tijd voor ouders	Tijd voor Halt-medewerker
Vorbereiding op de training door jongere en de Halt-medewerker.	15 min	n.v.t.	60 min
1 ^e bijeenkomst: kennismaken, bespreken van overtreding en afspraken maken, twee opdrachten, voorbereiding excuusgesprek en vervolgoopdracht, voortgangsformulier invullen.	135 min	15 min	135 min
Excuusgesprek/excuusverslag/opdracht.	60 min	60 min	90 min
Vervolgoopdracht(en) (<i>optioneel</i>)	60 min	n.v.t.	0 min
2 ^e bijeenkomst: evaluatie excuus/herstelgesprek, vervolgoopdracht, reflectie op training, gedragscode, voortgangsformulier invullen, afsluiting training.	90 min	n.v.t.	150 min
Afronding: afloopbericht naar KNVB, ouder(s) en jongere.	n.v.t.	n.v.t.	15 min

De training duurt maximaal 6 uur (voor de jongere) en dient binnen een periode van twee maanden plaats te vinden. Tussen alle bovengenoemde onderdelen hoort minstens een paar dagen verwerkingstijd voor de jongere te zitten. Er wordt niet exact voorgeschreven hoeveel dagen dit precies moeten zijn, dit is afhankelijk van wat past binnen de agenda's.

Inhoud van de interventie

Vorbereiding op de training door de Halt-medewerker

De Halt-medewerker bereidt de training voor en maakt tijdens het telefonisch voorgesprek een afspraak met de jongere. In het telefonisch voorgesprek licht de Halt-medewerker kort toe wie hij/zij is en wat zijn/haar rol is, hoe de training er uit zal zien en benadrukt het belang van de aanwezigheid van de ouder(s) of verzorger(s) bij het eerste gesprek.

Eerste bijeenkomst

Reconstructie van gedrag en oriëntatie op prosociaal en sportief gedrag

De eerste bijeenkomst is het moment waarop de jongere en ouders kennis maken met de training en de Halt-medewerker. Het eerste deel van de bijeenkomst bestaat uit een aantal onderdelen: kennismaken en uitleg over de training, bespreken wat er gebeurd is, de motivatie van jongere voor de training, de afname van een verkort signaleringsinstrument (o.a. analyse van risicofactoren en evt. doorverwijzing), het invullen van het

² Met adequaat bedoelen we dat het excuus oprecht overkomt op het slachtoffer en dat de relatie is verbeterd of hersteld tussen dader en slachtoffer.

voortgangsformulier (het startdocument van de training), het maken van afspraken en voorbespreken van (vervolg)opdrachten.

Selectie van vervolgoopdracht(en)

Op basis van het verkorte signaleringsinstrument wordt de intensiteit van de training bepaald (wel/geen inzet van vervolgoopdrachten). Vervolgens wordt een inventarisatie gemaakt van de dynamische risicofactoren aan de hand van het verkorte signaleringsinstrument. Indien er sprake is van enige risicofactoren binnen de domeinen vaardigheden (impulsiviteit), middelengebruik, gezin, relaties en/of school, worden één of meer vervolgoopdrachten ingezet. In totaal zijn er 8 vervolgoopdrachten beschikbaar die los van elkaar gemaakt kunnen worden: presentatieopdrachten, internetopdrachten, interview-/gespreksoopdrachten en leeropdracht Sport en Gedrag. Wanneer impulsiviteit een rol heeft gespeeld bij het incident, wordt de leeropdracht Sport en Gedrag geselecteerd. In het handboek staan selectiecriteria voor de Halt-medewerker beschreven om de juiste opdracht(en) te kunnen kiezen. Sommige jongeren doen de opdracht(en) zelfstandig thuis. Andere jongeren (die wat meer begeleiding nodig hebben) doen deze opdracht tijdens de tweede bijeenkomst samen met de Halt-medewerker. De nabespreking van deze opdracht(en) vindt plaats tijdens de tweede bijeenkomst. De excuusopdracht Sport en Gedrag wordt altijd ingezet.

Uitvoeren van twee opdrachten

Tijdens het tweede deel van de bijeenkomst worden twee opdrachten gemaakt: 1) de jongere maakt en bespreekt een test om zich te oriënteren op wat voor type voetballer hij is in termen van sportiviteit ('Test Jezelf', zelftest A en B). 2) de jongere bespreekt zes sets van foto's met thema's die gerelateerd zijn aan voetbal en de vereniging (*What's up*). Met deze opdracht wordt de jongere gestimuleerd om meer te weten te komen over (regels ten aanzien van) sportief en onsportief gedrag van anderen en zichzelf. De uitkomsten van deze opdrachten worden opgenomen in het voortgangsformulier, zodat hier in het tweede gesprek op terug kan worden gekomen.

Perspectief nemen en excuus aanbieden

Tijdens de eerste bijeenkomst bereidt de Halt-medewerker samen met de jongere het excuusgesprek met het slachtoffer voor. Het excuusgesprek kan met een direct en/of met een indirecte betrokkene (bijv. een vertegenwoordiger van de voetbalclub) worden gevoerd. Ouders van minderjarigen (jongere en slachtoffer) worden uitgenodigd bij het gesprek. Op aanvraag van de jongere/het slachtoffer worden eventuele andere betrokkenen ook uitgenodigd bij het gesprek. Het excuusgesprek wordt geoefend aan de hand van de excuusopdracht en door middel van rollenspel met de jongere. De Halt-medewerker fungeert tijdens het oefenen als rolmodel door de vaardigheid van excuus aanbieden eerst voor te doen. Na het rollenspel geeft de Halt-medewerker feedback op het verloop van het gesprek en vaardigheden van de jongere. Na deze bijeenkomst wordt het excuusgesprek met het slachtoffer gepland.

De Halt-medewerker maakt een afspraak met het slachtoffer en bereidt deze voor op het excuusgesprek.

De Halt-medewerker gaat met de jongere mee naar het excuusgesprek.

Indien de jongere zijn excuses al heeft aangeboden, dan schrijft hij een excuusverslag. Als het slachtoffer niet wil deelnemen aan het excuusgesprek wordt een gesprek gevoerd met een andere betrokkene (bij het incident), bijvoorbeeld een trainer of bestuurslid van de voetbalvereniging.

Tweede bijeenkomst

Evaluatie, reflectie en balans opmaken

Tijdens deze bijeenkomst wordt het excuusgesprek geëvalueerd met de jongere aan de hand van richtinggevende vragen uit het handboek. Met behulp van de 'cyclus balans opmaken' (met een visueel plaatje) maakt de jongere samen met de Halt-medewerker de balans op en wordt gereflecteerd op de beginsituatie, op de training (evaluatie van de gemaakte opdrachten), de huidige situatie (met zelftest) en hoe verder (het opstellen van een gedragscode). Het accent ligt daarbij op hoe de jongere gaat voorkomen dat hij weer de fout in gaat, en hoe hij zich verder wil ontwikkelen als sportieve voetballer. De jongere reflecteert opnieuw op de uitslag van de zelftest en hij maakt een gedragscode voor zichzelf. Jongeren die de vervolgoopdracht nog niet hebben gemaakt, maken de opdracht tijdens dit gesprek samen met de Halt-medewerker. Ten slotte worden de vervolgoopdrachten geëvalueerd en het voortgangsformulier wordt

ingevuld (terugblikken op verloop van de gehele training). Indien de jongere wordt doorverwezen naar hulpverlening, wordt de betreffende hulpverlener ook uitgenodigd bij dit gesprek (t.b.v. warme overdracht).

Afronding

De Halt-medewerker stuurt in het geval van een positieve beoordeling binnen drie werkdagen een positief advies in de vorm van een (gemotiveerd) positief afloopbericht aan de aanklager. Bij succesvolle afronding van de training wordt het voorwaardelijke deel kwijtgescholden; de jongere zit dan alleen het onvoorwaardelijke deel langs de kant. Bij een negatieve beoordeling stuurt de Halt-medewerker binnen drie werkdagen een (gemotiveerd) negatief afloopbericht aan de aanklager. Bij negatieve afronding moeten de resterende wedstrijden alsnog uitgezeten worden.

Betrokkenheid ouders

De ouder(s) of verzorger(s) van de jongere worden betrokken bij de training. De Halt-medewerker spreekt de ouder tijdens het telefonisch voorgesprek en geeft daarin aan dat het de bedoeling is dat de ouder tijdens de eerste vijftien minuten aanwezig is bij het eerste gesprek. Tijdens het eerste gesprek wordt de overtreding besproken en worden er afspraken gemaakt. Het is van belang dat de ouder hierbij aanwezig is om zo inzicht te krijgen in het gedrag van zijn/haar kind.

Het uitgangspunt is dat, indien de jongere onder de 18 jaar is, één of beide ouders standaard worden uitgenodigd en betrokken bij het excuusgesprek. Indien één of beide ouders een belemmerende factor vormen bij het excuusgesprek kunnen ouders (gedeeltelijk) worden uitgesloten van deelname. Indien de Halt-medewerker het nodig acht, kunnen ouders worden betrokken bij de tweede bijeenkomst. Indien het slachtoffer jonger dan 18 jaar is, wordt één van de ouders of een andere belangrijke volwassene ook uitgenodigd voor het excuusgesprek.

2. Uitvoering

Voor de uitvoering van de training zijn twee handleidingen beschikbaar:

- Handleiding deel 1: achtergrondinformatie, doelgroep, doelstelling, opbouw van de interventie, algemene werkwijze en theoretische onderbouwing.
- Handleiding deel 2: gedetailleerde beschrijving van de leerdoelen, interventie-onderdelen en urenbesteding voor jongeren en Halt-medewerkers.

Ten behoeve van de jongere zijn de volgende materialen beschikbaar:

- ‘Test Jezelf’, zelftest A en B;
- *What’s up* foto-opdracht;
- vervolgoopdrachten (totaal 8);
- excuusopdracht ‘Sport en Gedrag’;
- gedragscode jeugdspeler.

Ten behoeve van de Halt-medewerker zijn de volgende materialen beschikbaar:

- SCIL14-17 en Signaleringsinstrument;
- vragen bij leeropdracht *What’s up*;
- nakijkformulier vervolgoopdrachten;
- ‘Cyclus Balans opmaken’;
- voortgangsformulieren;
- bevestigingsbrief slachtoffer (afspraak excuusgesprek);
- Infographic met informatie over de inhoud van de training en de verwijspprocedure naar Halt.

Alle bovengenoemde materialen zijn te vinden op het intranet van Halt.

Locatie en type organisatie

De training kan plaatsvinden op verschillende locaties: Halt-kantoor, districts bureau KNVB, de vereniging of eventueel bij de jongere thuis. Een rustige omgeving met voldoende privacy voor jongere, ouder(s) en slachtoffer is een voorwaarde voor het vaststellen van de locatie. Het excuusgesprek vindt plaats op de voetbalvereniging van het slachtoffer. De gesprekken vinden nooit plaats op een politiebureau, zodat deze training niet wordt geassocieerd met de Halt-straft.

Opleiding en competenties van de uitvoerders

De training wordt uitgevoerd door Halt-medewerkers met de volgende vereisten met betrekking tot opleiding en competenties:

- Hbo-opgeleide professionals met ervaring en expertise op het terrein van coaching van jongeren, gericht op bewustwording van gedrag en gedragsbeïnvloeding;
- SKJ-gecertificeerd;
- getraind in motiverende gesprekstechnieken voor de reguliere Halt-interventie, welke zij ook inzetten tijdens de training Sport en Gedrag I;
- specifieke deskundigheid in het begeleiden van jongeren bij het aanbieden van excuses aan slachtoffers.

Kwaliteitsbewaking

De training wordt uitgevoerd door goed getraind personeel en er wordt toezicht gehouden op de programma-integriteit en de kwaliteit van de uitvoering. Op de volgende manieren wordt de kwaliteit geborgd:

1. De Halt-medewerkers voldoen aan de hierboven gestelde eisen.
2. De Halt-medewerkers volgen een algemene basisopleiding waarin o.a. aandacht wordt besteed aan de training Sport en Gedrag.
3. Er is een vraagbaak (de regionale vakspecialisten sportveiligheid) te allen tijde beschikbaar voor vragen.
4. De Halt-medewerkers nemen deel aan terugkerende intervisie (1 keer in de 8 weken) als vast onderdeel van het reguliere Halt-werk.

5. De Halt-medewerkers vullen tijdens de eerste en tweede bijeenkomst een voortgangsformulier (samen met jongere) in waarin de uitvoering, incl. datum, van alle kernelementen van de training worden bijgehouden.
6. Halt-medewerkers registreren in het registratiesysteem van Halt welke afspraken zij met de jongere maken en wanneer. Het registratiesysteem maakt het mogelijk om de voortgang te monitoren en inzicht te geven in welke onderdelen worden uitgevoerd en binnen welke tijd.
7. De regionale vakspecialisten rapporteren driemaandelijks aan het MT over de voortgang en eventuele afwijkingen van de trainingen. De Halt-medewerkers vallen onder verantwoordelijkheid van de regiomanagers die bij constatering van de vakspecialisten dat de kwaliteit niet wordt gewaarborgd, hierop de betreffende medewerker aan kunnen spreken. De kwaliteit wordt gecontroleerd middels overzichten van de trainingen en teambesprekingen.
8. De Halt-medewerker voert tenminste één keer per jaar de training Sport en Gedrag I uit.
9. Aan het eind van de training wordt met de deelnemers geëvalueerd: wat vonden zij van het programma (aan de hand van richtinggevendende vragen in handboek)? Verbeterpunten uit de evaluaties worden doorgegeven aan de vakspecialisten.
10. De training Sport en Gedrag wordt alleen gegeven aan jongeren die voldoen aan de inclusiecriteria.

Randvoorwaarden

Randvoorwaarden met betrekking tot het doorverwijzen van een jongere naar Halt:

- snel doorverwijzen vanuit aanklager tuchtcommissie naar Halt (binnen enkele dagen) zodat (korte) doorlooptijden gehaald kunnen worden (de eerste bijeenkomst vindt plaats binnen 30 dagen na de verwijzing);
- goede communicatie tussen de KNVB-verwijzer en de Halt-medewerker;
- activiteiten vinden buiten schooltijd plaats op een voor de jongere redelijke reisafstand (maximale reistijd van 30 minuten).

Randvoorwaarden met betrekking tot de uitvoering van de training:

- een geschikte ruimte (rustig en voldoende privacy);
- de interventie moet uitgevoerd worden door goed getraind personeel.

Implementatie

De training wordt landelijk aangeboden en is geïmplementeerd in de gehele organisatie. Alle Halt-teams bieden de training aan.

Voor de uitvoering van de training is Halt afhankelijk van de zaken die de aanklager doorstuurt naar Halt. Halt heeft daarmee weinig tot geen invloed op de instroom. Om de aanklager te informeren, worden er informatiebijeenkomsten georganiseerd door Halt en is er een infographic met informatie over de inhoud van de training en de verwijzprocedure beschikbaar. Op de website van de KNVB is ook informatie aanwezig over de trainingen.

Kosten

Kosten voor uitvoering

De training kost een medewerker maximaal 7,5 uur, waarbij met een uurtarief van € 85,00 voor de professional wordt gerekend. Er zijn geen extra kosten, zoals apparatuur of ruimteverhuur.

	Per training
Kosten Halt-medewerker	€ 637,50 -

3. Onderbouwing

Probleem

De interventie is in samenwerking met de KNVB in 2015 ontwikkeld in het kader van het actieplan 'Naar een veiliger sportklimaat'. De aanleiding voor dit actieplan is het verbale en fysieke geweld op sportvelden. Binnen het actieplan is er speciale aandacht voor voetbal, omdat daar het aantal molestaties van scheidsrechters en staken van wedstrijden aanzienlijk vaker voorkomt dan in andere sporten en vanwege het hoge aantal beoefenaars en aanhangers (Ministerie van VWS, 2011).

Volgens de cijfers van Vrijtijdsomnibus (VTO) en het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP, 2019, in samenwerking met CBS) heeft 48% van de Nederlandse jeugdige sporters van 12 tot en met 19 jaar in de afgelopen 12 maanden (meetjaar 2016) wangedrag³ in de sport meegemaakt (als slachtoffer of als getuige). Dit percentage is hoger dan bij de oudere leeftijdsgroepen. Uit onderzoek van Duijvestijn en collega's (2013) blijkt dat (licht) fysiek geweld (lichamelijke mishandeling van een ander buiten een spelsituatie met de intentie hem of haar te verwonden en/of angst aan te jagen, p. 28) één maal per 30 voetbalwedstrijden voorkomt bij de junioren.

Hoewel een lichte daling voor alle leeftijdsgroepen wordt gerapporteerd in de aantallen van ernstigere vormen van geweld (de zogenoemde excessen), bestaan er grote verschillen tussen clubs. Aan de ene kant de doorsneevereniging waar zich eens in de paar jaar een exces voordoet en aan de andere kant risicoverenigingen, waar jaarlijks en soms zelfs maandelijks extreem geweld plaatsvindt. Ondanks dat het aantal geregistreerde excessen de laatste tien jaar redelijk stabiel is, spreken de onderzoekers over een toename in ernst van het geweld (Duijvestijn e.a., 2013).

Ook blijkt uit het onderzoek van Duijvestijn en collega's (2013) dat er tussen takken van sport grote verschillen bestaan; met name de teamcontactsporten scoren relatief hoog op fysiek geweld. Ruim een kwart van de voetbal-, hockey-, basketbal- en rugbyclubs kreeg in 2011 één of meer keer te maken met fysiek geweld. Het gaat dan vooral om jonge mannelijke teamsporters.

Volgens het ontwikkelingsmodel van Loeber en collega's (1993) kan licht agressief gedrag dat begint in de kindertijd overgaan naar fysieke agressie en uitmonden in ernstig gewelddadig gedrag op latere leeftijd. Daarnaast is bekend dat gedragsproblemen, waaronder agressie, stabiel worden naarmate jeugdigen ouder worden (Bernazzani, Cothe, & Tremblay, 2001). Ook laat onderzoek zien dat wanneer agressieproblemen onbehandeld blijven, dit leidt tot negatieve sociale en economische gevolgen voor zowel het individu als voor de maatschappij (onveiligheid en hoge kosten). Directe agressie, ontstaan in de kindertijd, hangt samen met een verhoogd risico op criminaliteit en werkloosheid in de volwassenheid. Indirecte agressie gaat op de lange termijn vaak gepaard met internaliserende problemen, zoals depressie (Girard e.a., 2019).

Het is bekend dat interventies met een therapeutische insteek, gericht op gedragsverandering, meer effect behalen in de aanpak van gedragsproblemen, dan het straffen, controleren of disciplineren van jongeren (Andrews & Bonta, 2010; Lipsey, 2009). De KNVB en Halt stellen daarom grote vraagtekens bij het leereffect van een schorsing, waar geen sprake is van constructieve gedragsbeïnvloeding. Daarom zijn trainingen Sport en Gedrag I en II⁴ ontwikkeld als alternatief voor een straf waarbij enkel geschorst wordt.

Jongeren met 5-10 wedstrijden uitsluiting en hoeveel van hen de training Sport en Gedrag I krijgen aangeboden.

	Seizoen 2016-2017
Totale populatie 12-18 jaar	341
Jongeren die training I krijgen aangeboden	159
Jongeren die de training afwijzen (niet gestart)	9
Deelnemers training I	150 (van de 159)
Jongeren die de training hebben afgerond	141

³ Wangedrag wordt in VSK-monitor 2015 (Romijn, Van Kalmthout, & Breedveld, 2015) omschreven als diefstal, vandalisme, bedreiging, lichamelijk en verbaal geweld, seksuele intimidatie, discriminatie, overlast, pesten en gooien met materiaal.

⁴ Training Sport en gedrag II is ontwikkeld voor een zwaardere doelgroep dan training I, namelijk jongeren met excessief verbaal of fysiek agressief gedrag (zware overtredingen met schorsing tussen 6 en 36 maanden). Training II is ook intensiever dan training I (6 maanden in plaats 2 maanden) en bestaat uit drie bijeenkomsten, meerdere opdrachten (incl. excuusgesprek, leeropdracht en werkopdracht) en een boosheidscontroletraining.

Oorzaken

Koot en collega's (2008) en Van der Ploeg (2009) noemen op basis van review-onderzoek naar agressie bij jongeren de volgende risicofactoren:

Individuele risicofactoren:

- persoonlijkheid: o.a. laag zelfbeeld, weinig of ineffectieve (agressieve) zelfhandhaving, gebrekkige zelfcontrole;
- genetisch: o.a. emotionele ongeremdheid, te veel gedragsactivering, moeilijk temperament;
- neurologisch: o.a. onvoldoende functionerend(e) limbisch systeem en prefrontale cortex.

Sociale omgevingsrisicofactoren:

- opvoeding: o.a. liefdeloos of overbeschermd opvoeden;
- gezinsomstandigheden: o.a. werkeloosheid, eenoudergezin;
- materiële omstandigheden: slechte huisvesting, laag inkomen;
- schoolorganisatie: o.a. te grote of autoritaire scholen;
- schoolklas: o.a. negatief klasklimaat, slechte relatie met leerkracht;
- leerlingproblemen: o.a. pijnbelen, gebrek aan motivatie;
- vrije tijd: o.a. ontbreken van zinvolle vrijetijdsbesteding;
- vrienden: o.a. gemis aan vrienden, deelname aan problematische groepen;
- verslaving: alcoholmisbruik, drugsgebruik.

Uit de longitudinale studie van Ribeaud en Eisner (2010) naar risicofactoren voor agressie blijkt dat proximale individuele gedrags- en psychosociale risicofactoren de ontwikkeling van later agressief gedrag het sterkst voorspellen (in tegenstelling tot distale factoren die zijn gerelateerd aan gezin, school en vrienden). Binnen deze individuele factoren gaat het over eerder vertoond agressief gedrag, een lage zelfcontrole, vijandige attributiebias, en een pro-agressieve houding en cognities. Ander onderzoek laat zien dat morele cognities, zoals persoonlijke waarden en 'moral disengagement', positief zijn gerelateerd aan agressief en delinquent gedrag (Paciello e.a., 2015). *Moral disengagement* verwijst naar morele-cognitieve processen waarin jongeren hun agressieve gedrag en de negatieve gevolgen goedpraten en in een sociaal wenselijk kader plaatsen. Het storende gedrag wordt gereguleerd en in stand gehouden door de persoonlijke morele overtuigingen en cognitieve processen (Bandura, 1971; Dodge & Godwin, 2013).

Binnen sociale omgevingsfactoren worden vooral verbanden gevonden met ouderkenmerken (lage zelfcontrole bij ouders, ervaring van moeder met fysieke mishandeling in het verleden), gezinsrelaties (gebrekkige kwaliteit van de relatie tussen ouders, tussen ouder en kind en tussen de broers en zussen), opvoedkenmerken (gebrek aan ouderlijk toezicht, inconsistente opvoeding en fysieke bestraffing) en omgang met agressieve leeftijdsgenoten (Ribeaud & Eisner, 2010). In de systematische overzichtsstudie van Farrington en collega's (2017) wordt de rol van gezinsfactoren in de ontwikkeling van gewelddadig en delinquent gedrag, zoals gebrek aan ouderlijk toezicht en gebrekkige opvoedvaardigheden, bevestigd. Ten slotte laten meerdere studies zien dat jongens een groter risico hebben op de ontwikkeling van een chronisch agressief gedragspatroon dan meisjes (Girard e.a., 2019; Ribeaud & Eisner, 2010).

Naast risicofactoren ten aanzien van agressief gedrag, zijn er ook beschermde factoren bij preventie van antisociaal gedrag en de ontwikkeling van prosociaal gedrag (Ince, van Yperen, & Valkestijn, 2013). Deze factoren kunnen worden samengevat in de volgende categorieën:

- competenties en gedrag
- cognitieve vaardigheden
- prosociale normen
- actieve betrokkenheid en participatie
- motivatie en attributiestijl
- persoonlijke effectiviteit en positief zelfbeeld
- erkenning en waardering voor positief gedrag
- sociale binding
- constructieve vrijetijdsbesteding
- steun van belangrijke volwassenen in de omgeving

Uit de longitudinale studie van Fontaine en collega's (2016) blijkt dat erkenning van wettelijke autoriteiten, ouderlijk toezicht en betrokkenheid bij school, een remmend effect hebben op gewelddadig crimineel gedrag van jongeren in de late adolescentie (16-17 jaar).

Aan te pakken factoren

Welke factoren pakt de interventie aan en welke onder 1.2 benoemde (sub)doelen horen daarbij?

Binnen de context van de training Sport en Gedrag I en met het oog op de doelgroep, richt deze training zich primair op dynamische individuele factoren, namelijk op houding, (morele) cognities, (prosociale) normen en attributiestijl. Hierbij zijn twee subdoelen geformuleerd:

Cognitieve informatieverwerking: de jongere denkt na over sportief gedrag, oorzaak-gevolgrelaties en (im)materiële gevolgen van agressief gedrag, zijn eigen aandeel daarin, en zijn eigen bijdrage aan een oplossing. Het waarnemen en verwerken van informatie door de jongere wordt expliciet gemaakt, om denkfouten te achterhalen, sociale situaties op een positieve manier te interpreteren en vijandige attributiebias te verminderen.

Prosociale normen en attitude: de jongere denkt na over (on)geschreven regels voor (sportief) gedrag en het nut van gedragsregels. Negatieve attitudes ten aanzien van normovertreding worden verminderd.

Vermogen tot perspectief nemen: de jongere neemt verantwoordelijkheid voor zijn gedrag. De jongere heeft inzicht in de gevolgen van zijn gedrag voor het slachtoffer. De jongere is in staat om zijn fout en de aangerichte schade te herstellen en zijn gedrag vanuit verschillende perspectieven te bekijken.

Subdoel 1: Jongere heeft kennis en inzicht in sportief en onsportief gedrag (prosociaal gedrag).

Subdoel 2: Jongere is zich bewust van het belang van excuus en kan op adequate wijze excuus aanbieden aan het slachtoffer.

Verantwoording

De training Sport en Gedrag I richt zich op de genoemde aan te pakken factoren, op basis van de volgende theorieën: attributietheorie (Heider, 1958), sociale leertheorie (Bandura, 1971), de cognitieve gedragstherapie (Beck e.a., 1976), en de *reintegrative shaming theory* (Braithwaite, 1989).

De modellen Attitude-Sociale invloed-Eigen-effectiviteit (ASE, De Vries, Dijkstra, & Kuhlman, 1988) en *Risk-Need-Responsivity* (RNR, Andrews, Bonta, & Hoge, 1990) vormen belangrijke theoretische kaders van de training. Volgens het ASE-model kan de intentie van jongeren om sociaal gedrag te vertonen worden verhinderd door barrières, zoals een gebrek aan vaardigheden om het gewenste gedrag te vertonen. De intentie om sociaal gedrag te vertonen wordt verklaard door de determinanten attitude, sociale invloeden en eigen invloed. Met behulp van de training denkt de jongere na over zijn mogelijkheden om gewenst gedrag te vertonen (*eigen invloed*). Dit gebeurt door aandacht te geven aan attributies van de jongere (de neiging om gedrag toe te schrijven aan onderliggende oorzaken) voor succes en falen. Daarnaast leren jongeren over gedragsregels en normen, die binnen en buiten de voetbalvereniging centraal staan. De jongere reflecteert op sociale situaties en gedrag van anderen aan de hand van eigen beeldmateriaal in de context van de voetbalclub (*sociale invloed*). Ten slotte analyseert de jongere zijn eigen redeneringen en overtuigingen ten aanzien van zijn gedrag in sportsituaties (*attitude*).

Daarnaast is de training gebaseerd op de principes van het RNR-model: Risico, Behoefte en Responsiviteit. Interventies die zijn gebaseerd op deze principes leiden tot een vermindering van 35% in recidivecijfers (Andrews & Bonta, 2010). Volgens het *risicoprincipe* moet de intensiteit van de interventie worden afgestemd op het recidiverisico van de jeugdige. De training Sport en Gedrag is gericht op een lichte doelgroep, namelijk jongeren met licht agressief gedrag, die een kort en licht programma volgen (max. 6

uur). Het behoeftebeginsel schrijft voor dat interventies moeten ingrijpen op veranderbare factoren die samenhangen met recidive. Tijdens het eerste gesprek neemt de Halt-medewerker een signaleringsinstrument af waarmee o.a. een analyse wordt gemaakt van de risico- en beschermende factoren van de jongere. Door de keuzemogelijkheid uit het aanbod van meerdere vervolgopdrachten, kan de Halt-medewerker de training afstemmen op individuele zorgbehoeften van de jongere. Ten slotte betekent het responsiviteitsprincipe dat de stijl en vorm van de interventie moet worden afgestemd op de mogelijkheden van de jongere. De Halt-medewerker houdt rekening met de kenmerken van de jongere door een geschikt opdrachtniveau te selecteren (specifieke responsiviteit) en door de toepassing van werkzame technieken (algemene responsiviteit), zoals *modeling* (De Vries, e.a., 2015) en motiverende gespreksvoering (Miller & Rollnick, 2002).

In onderstaand schema wordt per subdoel aangegeven welke theorieën daarbij met name een rol spelen, en welke component van de training hierop is gericht.

Subdoel	Theoretische basis	Trainingscomponent
Jongere heeft kennis en inzicht in sportief en onsportief gedrag (prosociaal gedrag).	Attribuutheorie en cognitieve gedragstherapie	Reconstructie gedrag (verbaal en/of fysiek geweld), oriëntatie en reflectie op sociaal/sportief gedrag. Twee bijeenkomsten en opdrachten onder begeleiding van Halt-medewerker.
Jongere is zich bewust van het belang van excuus en kan op adequate ⁵ wijze excuus aanbieden aan het slachtoffer.	<i>Reintegrative shaming theory</i> en sociale leertheorie	Excuusgesprek oefenen a.d.h.v. rollenspel en excuusopdracht. Excuus aanbieden in <i>face-to-face</i> gesprek met slachtoffer onder begeleiding van Halt-medewerker.

De training wordt individueel aangeboden, omdat het samenbrengen van jongeren met risicogedrag kan leiden tot een verergering van het probleemgedrag. Dit wordt verklaard door het zogenoemde ‘deviancy-training’ effect, het onderling bekrachtigen van ongewenst gedrag (Dishion, McCord, & Poulin, 1999). Hieronder worden de trainingscomponenten nader verantwoord.

Reconstructie van gedrag en oriëntatie op sociaal, sportief gedrag

De Halt-medewerker geeft informatie over positief en negatief gedrag, sociale normen en advies over de manier van omgang met verschillende situaties in de sportcontext. Dit is een vorm van psycho-educatie, een werkzame techniek uit de cognitieve gedragstherapie (Foolen & Ince, 2013).

Jongeren die externaliserend gedrag vertonen, schrijven oorzaken voor vervelende gebeurtenissen vaak toe aan factoren buiten zichzelf; zij hebben niet of beperkt het gevoel dat ze positieve invloed kunnen uitoefenen op de situatie. Oorzaken van gedrag toeschrijven aan externe factoren wordt ook wel externe attributie of externe *locus of control* genoemd (Oostermeijer e.a., 2016). Daarnaast is bekend dat jeugdigen met reactief agressief gedrag hun aandacht eenzijdig op vijandige informatie richten en bij de interpretatie van het probleem andere personen vijandige intenties toekennen, terwijl daar geen aanleiding toe is (Barriga e.a., 2000; Martinelli e.a., 2018). Tijdens de training en het bespreken van de opdrachten ligt de focus op de manier waarop de jongere betekenis over sportief en onsportief gedrag afleidt uit zijn omgeving (herkenning van denkfouten). Met behulp van de techniek ‘cognitieve herstructurering’, gebaseerd op de cognitieve gedragstherapie, worden bestaande cognities en attitudes van de jongere beïnvloed (Van der Gaag, 2003). Technieken van cognitieve gedragstherapie zijn effectief gebleken in de aanpak van externaliserend gedrag bij lichte tot zware doelgroepen (De Vries e.a., 2015; Landenberger & Lipsey, 2005). Tijdens de training Sport en Gedrag leert de jongere op een andere wijze naar zijn gedrag, emoties en omstandigheden te kijken

⁵ Met adequaat bedoelen we dat het excuus oprecht overkomt op het slachtoffer en dat de relatie is hersteld of verbeterd tussen dader en slachtoffer.

(‘discriminatie’, d.m.v. zelftest en *What’s up*); de jongere gaat alternatief gedrag verkennen door verschillende scenario’s te doorlopen (‘differentiatie’, d.m.v. vervolgopdrachten); en tijdens de laatste bijeenkomst maakt de jongere een plan om zijn gedrag te veranderen in de praktijk (‘implementeren’, opdracht balans opmaken en gedragscode opstellen).

Perspectief nemen en excuus aanbieden

Binnen het herstelonderdeel van de training Sport en Gedrag leert de jongere verantwoordelijkheid te nemen voor eigen gedrag en reflecteert hij op de gevolgen van zijn gedrag voor het slachtoffer. De jongere herstelt zijn fout en aangerichte schade door zijn excuus *face-to-face* aan te bieden aan het slachtoffer (Van Ness & Strong, 2006). Herstelinterventies zijn gestoeld op de herstelrechtelijke benadering (*restorative justice*) en in het bijzonder op de *reintegrative shaming theory* (Braithwaite, 1989). Uit de systematische overzichtsstudie van Wilson en collega’s (2017) blijkt dat herstelinterventies tot middelgrote effecten ten aanzien van recidivevermindering leiden. Met name herstelinterventies in buitengerechtelijk kader, gericht op jongeren met een laag recidiverisico, blijken succesvol. Slachtoffer-dadergesprekken, met een goede voorbereidende bijeenkomst voor slachtoffer en dader, laten de grootste effecten zien. Een excuusgesprek draagt bij aan vergroting van het inzicht in de gevolgen van het delictgedrag, meer normbesef en herstel van de relatie met het slachtoffer (Wilson, Olaghere, & Kimbrell, 2017). Ook uit Nederlands onderzoek (Ferwerda e.a., 2006) komt naar voren dat jongeren die hun excuus aanbieden aan het slachtoffer, na een Halt-afdoening minder en/of minder ernstige strafbare feiten plegen. Tijdens de training wordt het excuusgesprek voorbereid aan de hand van de excuusopdracht. De Halt-medewerker fungeert als rolmodel en maakt gebruik van rollenspel om het excuusgesprek met de jongere te oefenen. Het rollenspel, ook wel *modeling* genoemd, is een werkzame techniek die gebaseerd is op de sociale leertheorie (De Vries e.a., 2015; Bandura, 1971).

4. Onderzoek

4.1 Onderzoek naar de uitvoering

Duijvestijn P., & Scherders S. (2015). *Experimenteren met een educatieve straf in het voetbal. Evaluatie van training Sport en Gedrag*. DSP-groep, Amsterdam.

A. Onderzoek

Het onderzoek betreft een kwalitatieve procesevaluatie.

In het onderzoek zijn telefonische interviews afgenomen bij drie groepen:

1. Experimentele groep: jongeren die deel hebben genomen aan de training Sport en Gedrag I, $n=5$;
2. Controlegroep: jongeren die een schorsing opgelegd kregen, $n=5$;
3. Weigeraars: jongeren die het aanbod van een training Sport en Gedrag I hebben geweigerd, $n=5$.

De telefonische interviews hebben op drie verschillende momenten (voorafgaand aan de training, kort na de training en twee maanden na afloop) plaatsgevonden. Er zijn ook interviews afgenomen met de ouder(s), trainer en Halt-medewerkers van de 5 jongeren uit de experimentele groep. Voor de controlegroep is er gesproken met de jongere en trainer. Daarnaast zijn medewerkers van het KNVB-district geïnterviewd over de werkwijze.

B. Resultaten

Uitvoering volgens plan

Het algemene beeld dat de Halt-medewerkers schetsten is dat de verschillende trajecten positief zijn verlopen. Het startgesprek en de zelftest werden uitgevoerd zoals beoogd. Het opstellen van de gedragscode bleek soms lastiger. Twee van de vijf deelnemers kwamen hier niet uit en twee anderen hadden meer tijd nodig (1,5 uur i.p.v. 1 uur). Maar uiteindelijk is het alle deelnemers met hulp van de Halt-medewerker wel gelukt. Daarnaast is door vier deelnemers een excuusbrief geschreven; één deelnemer was vrijgesteld van de excuusopdracht, omdat hij zijn excuses al op adequate wijze had aangeboden aan het slachtoffer. Bij geen van de deelnemers is het tot een excuusgesprek met het slachtoffer gekomen, omdat Halt-medewerkers geen beschikking hadden over de contactgegevens van de slachtoffers.

Bereik

De training is aangeboden aan 20 jongeren. Een kwart van de jongeren ging in op het voorstel. De beoogde respons lag hoger. Driekwart koos ervoor om de opgelegde schorsing 'gewoon' volledig uit te zitten. Daarvoor werden twee redenen gegeven: ondervraagden vonden de training te zwaar voor de overtreding die is begaan en vrijwel alle weigeraars bagatelliseerden het incident waarvoor ze gestraft werden.

Waardering en ervaring

Deelnemers, ouders en bij de uitvoering betrokken Halt-medewerkers waren positief over de training. Vooral de zelftest ("Test Jezelf"), de reconstructie van het incident en het reflecteren aan de hand van concrete beelden van ongewenst gedrag in het voetbal werden hoog gewaardeerd. Volgens de jongeren en Halt-medewerkers zorgden de gesprekken over de bovengenoemde onderdelen voor meer bewustwording van de jongere over zijn (onsportieve) gedrag op en rond het voetbalveld, de gevolgen daarvan en de mogelijkheden om sportiever gedrag te laten zien.

Succes- en faalfactoren

Deelnemers van de training bleken al over enige mate van zelfinzicht te beschikken en zij hadden geen eerdere incidenten (rode kaart of schorsing) in het voetbalverleden. Onder de weigeraars bevonden zich jongeren die al eerder verbaal en fysiek geweld hadden laten zien (met voor 2 jongeren een langdurige schorsing als gevolg). Hun reacties getuigden van minder inzicht in hun gedrag en de gevolgen daarvan voor het slachtoffer en bijvoorbeeld het sportklimaat. In deze groep zaten de zogeheten 'logische overtreders': jongeren die te boek staan als enigszins agressief en met een kort lontje. Zij hebben bovendien de neiging om hun rol in het incident te bagatelliseren: de schorsing vonden zij onterecht en/of te hoog en van deelname aan de Training Sport & Gedrag zagen zij af, omdat ze die maatregel niet in verhouding vonden staan tot hun vergrijp.

Voor de uiteindelijke deelnemers aan de Training Sport & Gedrag speelde dit veel minder. Zij toonden zich beduidend schuldbeuster en stonden meer accepterend tegenover hun straf.

Duijvestijn P. & Deelen, I. (2017). *Training Sport en Gedrag: levenslessen voor risicojongeren. Voetbal als aangrijpingspunt voor gedragsverandering: Evaluatie Training Sport & Gedrag I & II: 2016-2017*. DSP-groep, Amsterdam.

A. Onderzoek

Deze evaluatiestudie betreft een kwantitatief veranderingsonderzoek dat voortbouwt op het eerdere kwalitatieve evaluatieonderzoek van de DSP-groep (2015). De resultaten van het huidige onderzoek zijn gebaseerd op een groter aantal deelnemers en op een bredere inzet van de training ten opzichte van het eerdere onderzoek van de DSP-groep.

Dit onderzoek is gebaseerd op een pre-experimenteel design, waarin op twee meetmomenten online vragenlijsten bij jongeren zijn afgenomen, namelijk voorafgaand aan de training (nulmeting) en direct na de training (T1-meting). Hierbij was de omvang $n=126$ op de nulmeting en $n=87$ op de T1-meting. Halt-medewerkers, die de training Sport en Gedrag I hebben gegeven, zijn middels online vragenlijsten ondervraagd direct na afloop van de training. In deze groep was de respons $n=75$. Aanvullend aan deze metingen zijn er (individuele) interviews afgenomen onder vier Halt-medewerkers.

B. Resultaten

Uitvoering volgens plan

In het seizoen 2016-2017 maakt 47% van de 341 jongeren, die in aanmerking komen voor de training, gebruik van het aanbod. Van die 159 jongeren ronden uiteindelijk 141 jongeren de training positief af (89%).

Bereik

Deelnemers zijn gemiddeld 16 jaar (13 tot en met 19 jaar), met een uiteenlopend onderwijsniveau: 29% MBO, 27% havo of vwo, 33% vmbo (alle niveaus), 4% HBO of universiteit en 7% is onbekend.

De meeste deelnemers zijn uitgesloten vanwege 'natrappen' (29%) of 'slaan van een speler' (25%). Een derde van de deelnemers (33%) toont zich al vóór aanvang schuldbeuster. Voor het grootste deel van de jongeren (70%) betreft het een eerste uitsluiting, 19% is één keer eerder uitgesloten en geweest en de overige jongeren zijn twee keer of meer uitgesloten geweest (11%). Bijna een derde van de deelnemers (31%) is wel eens in aanraking geweest met de politie (wegens diverse delicten, op het gebied van geweld, vermogen en vernieling).

Waardering en ervaring

In zijn algemeenheid zijn zowel deelnemers (93%) als Halt-medewerkers (100%) positief over de verschillende onderdelen van Training Sport en Gedrag I. Het contact tussen de jongere en Halt-medewerkers (het eerste en tweede gesprek), wordt door alle respondenten het hoogst gewaardeerd.

Succes en faalfactoren

- De grootste effecten van Training Sport en Gedrag I worden verwacht bij jongeren die 'logische overtreders' worden genoemd met een zekere mate van reflectief vermogen en schuldbeustzijn, maar die gemiddeld vaker over de schreef gaan dan hun leeftijdgenoten en als 'heetgebakerd' in de voetbalomgeving kunnen worden bestempeld.
- Het kernelement van de training en expertise van Halt-medewerkers is focussen op eigen verantwoordelijkheid en reflecteren op eigen gedrag.
- Het contact tussen jongere (plus ouders) en Halt-medewerker vormt de basis van de training. De inhoudelijke onderdelen van de trainingen zijn daar ondersteunend aan. Halt-medewerkers zijn deskundig en communicatief en creëren diepgaande gesprekken o.a. door de inzet van motiverende gesprekstechnieken.
- Maatwerk en flexibiliteit is cruciaal. Halt-medewerkers leggen naar eigen inzicht andere accenten en passen het programma soms aan: door meer of juist minder focus te leggen op bepaalde deelaspecten.

- De ondervraagde oudere jongeren hebben behoefte aan afstemming van de opdrachten op hun belevingswereld en op het incident. Afstemming op de individuele behoeften van de jongere wordt bereikt door het aanbod van meerdere vervolgoopdrachten, o.a. de nieuwe vervolgoopdracht Sport en Gedrag, en afstemming trainingsmateriaal (2 niveaus) op de oudere doelgroep (16 t/m 18 jaar).

4.2 Onderzoek naar de behaalde effecten

Er is tot op heden geen onderzoek gedaan naar de behaalde effecten van de training Sport en Gedrag I.

4.3 Praktijkvoorbeeld

Murat, een jonge voetballer uit de B2 gaat tijdens de wedstrijd 'uit zijn plaat'. Hij schopt tegen het been van zijn tegenstander en scheldt de scheidsrechter uit. Na afloop vertelt hij zijn trainer dat hij gedurende de hele wedstrijd dermate geprovoceerd werd dat hij zich niet meer kon inhouden. Hij wordt door de KNVB geschorst voor 6 wedstrijden. Hij krijgt het aanbod om een training Sport en Gedrag I te volgen bij Halt. Als hij deze met succes doorloopt, krijgt hij 2 wedstrijden onvoorwaardelijk en 4 wedstrijden voorwaardelijk in plaats van schorsing van alle wedstrijden. Na overleg met zijn trainer en ouders accepteert hij het aanbod. Nadat de KNVB de zaak naar Halt gemaild heeft, wordt een Halt-medewerker aan de zaak toegewezen. De Halt-medewerker belt Murat op en legt de gang van zaken uit.

In het eerste gesprek met de Halt-medewerker geeft Murat aan dat hij het wel terecht vindt dat hij geschorst is, maar hij geeft ook aan dat hij 'het niet echt kon helpen' omdat hij geprovoceerd werd. Naast alle onderdelen van de training Sport en Gedrag die in het eerste gesprek aan de orde komen besteedt de Halt-medewerker veel tijd aan (de gevolgen van) het provocerende gedrag van Murat. De Halt-medewerker wil Murat laten inzien dat je als voetballer moet leren om te gaan met provocerend gedrag van tegenstanders. De Halt-medewerker heeft contact gehad met de tegenspeler van Murat om te vragen of deze wil meewerken aan een excuusgesprek. Deze jongen wil dit echter niet. De Halt-medewerker vindt de scheidsrechter wel bereid om mee te werken aan een excuusgesprek.

Tussen het 1e en 2e gesprek vindt de afspraak tussen Murat en de scheidsrechter - in aanwezigheid van de Halt-medewerker - plaats op de club. Murat blijkt tijdens het eerste gesprek moeite te hebben zijn gevoelens over wat er gebeurd is te uiten, maar dankzij oefening met de Halt-medewerker verloopt het gesprek met de scheidsrechter heel goed. Murat geeft aan dat hij fout heeft gehandeld door zijn tegenstander te schoppen en de scheidsrechter uit te schelden.

Na het 2e gesprek evalueren de Halt-medewerker en Murat de training Sport en Gedrag. Murat geeft aan dat hij er veel aan heeft gehad en dat hij zich in de toekomst minder snel zal laten provoceren. Desgevraagd geeft hij aan het meest geleerd te hebben van het gesprek dat hij heeft gevoerd met de scheidsrechter. Dat gesprek heeft veel indruk op hem gemaakt, omdat hij 'nu ineens buiten de emotie van de wedstrijd met de scheids sprak' en inzag dat het voor hem 'heel naar is als spelers hem gaan uitschelden'.

5. Samenvatting Werkzame elementen

Inhoudelijke elementen

- Inzicht in eigen cognities en gedrag: door gesprekken en opdrachten over de overtreding, (on)sportief gedrag en een zelftest krijgt de jongere meer inzicht in (on)sportief gedrag in het algemeen en dat van hemzelf in het bijzonder.
- Consequenties van het agressieve gedrag laten ervaren: in het excuusgesprek wordt de jongere geconfronteerd met de consequenties van zijn gedrag en kan hij zijn fout (deels) herstellen.

Praktische elementen

- Gebruik maken van verschillende materialen om de boodschap over te brengen, passend bij verschillende leerstijlen. Zoals: vervolgoopdrachten, foto's en video's, gesprekken en rollenspel.
- Goede relatie tussen Halt-medewerker van de training en jongere.
- Individueel en op maat.
- Lichte en kortdurende interventie.

6. Aangehaalde literatuur

- Andrews, D. A., & Bonta, J. (2010). Rehabilitating criminal justice policy and practice. *Psychology, Public Policy, and Law*, *16*, 39-55.
- Andrews, D. A., Bonta, J., & Hoge, R. D. (1990). Classification for effective rehabilitation: Rediscovering psychology. *Criminal Justice and Behavior*, *17*, 19-52.
- Bandura, A. (1971). *Social learning theory*. New York: General Learning Press.
- Barriga, A. Q., Landau, J. R., Stinson, B. L., Liau, A. K., & Gibbs, J. C. (2000). Cognitive distortion and problem behaviors in adolescents. *Criminal Justice and Behavior*, *27*, 36-56.
- Beck, A.T. (1976). *Cognitive therapy and the emotional disorder*. New York: International Universities Press.
- Bernazzani, O., Cothe, C., & Tremblay, R. E. (2001). Early parent training to prevent disruptive behavior problems and delinquency in children. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, *578*, 90-103.
- Braithwaite, J. (1989). *Crime, shame and reintegration*. Cambridge University Press.
- De Vries, H., Dijkstra, M., & Kuhlman, P. (1988). Self-efficacy: The third factor besides attitude and subjective norm as predictor of behavioral intentions. *Health Education Research*, *3*, 273-282.
- De Vries L. A., Hoeve, M., Assink, M., Stams G. J. J. M., & Asscher J. J. (2015). Practitioner review: Effective ingredients of prevention programs for youth at risk of persistent juvenile delinquency: Recommendations for clinical practice. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, *52*, 108-121.
- Dishion, T. J., McCord, J., & Poulin, F. (1999). When interventions harm: Peer groups and problem behavior. *American Psychologist*, *54*, 755-764.
- Dodge, K. A., & Godwin, J. (2013). Social-information-processing patterns mediate the impact of preventive intervention on adolescent antisocial behavior. *Psychological Science*, *24*, 456-465.
- Duijvestijn, P., Dijk, van, B., van Egmond, P., de Groot, M., Van Sommeren, D., & Verwest, A. (2013). Excessief geweld op en om de voetbalvelden. Praktijkonderzoek naar omvang, ernst en aanpak van voetbalgeweld, *Politie & Wetenschap*, gedownload op 2/8/2017 van www.politeewetenschap.nl.
- Duijvestijn P., & Deelen, I., (2017). *Training Sport en Gedrag: levenslessen voor risicjongeren. Voetbal als aangrijpingspunt voor gedragsverandering: Evaluatie Training Sport & Gedrag I & II: 2016-2017*. Amsterdam: DSP-groep.
- Duijvestijn, P., & Scherders, S., (2015). *Experimenteren met een educatieve straf in het voetbal. Evaluatie van de Training Sport en Gedrag*. Amsterdam: DSP-groep.
- Farrington, D.P., Gaffney, H., & Ttofi, M.M. (2017). Systematic reviews of explanatory risk factors for violence, offending, and delinquency. *Aggression and Violent Behavior*, *33*, 24-36.
- Ferwerda, H., Leiden, van, I.M.G.G., Arts, N.A.M., & Hauber, A.R. (2006). *Halt: Het alternatief? De effecten van Halt beschreven*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Fontaine, N. M. G., Brendgen, M., Vitaro, F., & Tremblay, R. E. (2016). Compensatory and protective factors against violent delinquency in late adolescence: Results from the Montreal longitudinal and experimental study. *Journal of Criminal Justice*, *45*, 54-62.
- Foolen, N., & Ince, D. (2013). *Cognitieve gedragstherapie*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Girard, L.C., Tremblay, R. E., Nagin, D., & Côté, S.M. (2019). Development of Aggression Subtypes from Childhood to Adolescence: a Group-Based Multi-Trajectory Modelling Perspective. *Journal of Abnormal Child Psychology*, *47*, 825-838.

- Heider, F. (1958). *The Psychology of Interpersonal Relations*. Londen: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Ince, D., Yperen, T. van, & Valkestijn, M. (2013). *Top tien positieve ontwikkeling jeugd – Beschermende factoren in opvoeden en opgroeien*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Koninklijke Nederlandse voetbalbond (2017). *Handleiding tuchtzaken amateurvoetbal Seizoen 2017/2018*. Zeist: KNVB.
- Koot, H.M., Oosterlaan, J., Jansen, L.M., Neumann, A., Luman, A., & Lier, P.A.C. van (2008). Individual factors. In R. Loeber, N.W. Slot, P.H. van der Laan & M. Hoeve (red.), *Tomorrow's criminals – The development of child delinquency and effective interventions* (pp. 75-89). Farnham: Ashgate Publishing.
- Landenberger, N. A., & Lipsey, M. W. (2005). The positive effects of cognitive-behavioral programs for offenders: A meta-analysis of factors associated with effective treatment. *Journal of Experimental Criminology*, 1, 451-476.
- Lipsey, M. W. (2009). The primary factors that characterize effective interventions with juvenile offenders: A meta-analytic overview. *Victims & Offenders*, 4, 124-147.
- Loeber, R., Wung, P., Keenan, K., Giroux, B., Stouthamer-Loeber, M., Van Kammen, W. B., & Maugham, B. (1993). Developmental pathways in disruptive child behavior. *Development and Psychopathology*, 5, 103-133.
- Martinelli, A., Ackermann, K., Bernhard, A., Freitag, C.M., Schwenck, C. (2018). Hostile attribution bias and aggression in children and adolescents: A systematic literature review on the influence of aggression subtype and gender. *Aggression and Violent Behavior*, 39, 25-32.
- Miller, W.R., & Rollnick, S. (2002). *Motivational Interviewing, Preparing people for change*. Guildford Publications.
- Ministerie van VWS (2011). *Uitwerking Actieplan 'Naar een veiliger sportklimaat*, gedownload op 2/8/2017 van rijksoverheid.nl.
- Oostermeijer, S., Nieuwenhuijzen, M., van de Ven, P.M., Popma, A., & Jansen, L.M.C. (2016). Social information processing problems related to reactive and proactive aggression of adolescents in residential treatment. *Personality and Individual Differences*, 90, 54-60.
- Paciello, M., Muratori, P., Ruglioni, L., Milone, A., Buonanno, C., Capo, R., Lochman, J. E., & Barcaccia, B. (2015). Personal Values and Moral Disengagement Promote Aggressive and Rule-Breaking Behaviours in Adolescents With Disruptive Behaviour Disorders: A Pilot Study. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 61, 46–63.
- Ribeaud, D., & Eisner, M. (2010). Risk factors for aggression in pre-adolescence: Risk domains, cumulative risk and gender differences – Results from a prospective longitudinal study in a multi-ethnic urban sample. *European Journal of Criminology*, 7, 460-498.
- Romijn, D., Van Kalmthout, J., & Breedveld, K. (2015). *VSK monitor 2015. Voortgangrapportage Actieplan 'Naar een veiliger sportklimaat'*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Van der Gaag, R.J. (2003). Cognitieve herstructurering. In F. Verheij & F.C. Verhulst (red.), *Kinder- en Jeugdpsychiatrie. Behandeling en begeleiding III* (pp. 40-43). Assen: Koninklijke van Gorcum.
- Van der Ploeg, J.D. (2009). *Agressie. Ontstaan, ontwikkelingen en oplossingen*. Rotterdam: Lemniscaat.
- Van Ness, D. W., & Strong, K.H. (2006). *Restoring Justice: An introduction to restorative justice*. Cincinnati, OH: Anderson Publishing Co.

- Vrijetijdsomnibus (VTO), Sociaal Cultureel Planbureau (SCP). (2019). *Sportklimaat en wangedrag. Aandeel van de maandelijkse sporters en / of wedstrijdbezoekers van 12 jaar en ouder dat de afgelopen 12 maanden wangedrag in de sport heeft meegemaakt of er getuige van is geweest*. Opgehaald op 01-07-2019 van <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/sportklimaat-wangedrag>
- Wilson, B. D., Olaghere, A., & Kimbrell, C. S. (2017). *Effectiveness of Restorative Justice Principles in Juvenile Justice: A Meta-Analysis*. Washington: Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention.

Samenwerking erkenningstraject

Het erkenningstraject wordt in samenwerking uitgevoerd door het Nederlands Jeugdinstituut (NJI), het RIVM Centrum Gezond Leven (CGL), het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NCJ), het Kenniscentrum Sport, Vilans, het Trimbos Instituut en MOVISIE. Door samen te werken aan het beoordelen van interventies volgens eenduidige criteria streven wij naar kwaliteitsverbetering in de betrokken werkvelden.

Nederlands
Jeugdinstituut

Nederlands
Centrum
Jeugdgezondheid

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

kennis en oanspak van
sociale vraagstukken

Vilans

Trimbos
instituut